

Оксана Боднар,
завідувач кафедри методики
викладання навчальних предметів та
освітнього менеджменту,
доктор пед. наук

Аналіз уроку

Аналіз уроку – модель розчленування уроку на компоненти відповідно до вибраного типу аналізу з метою оцінки їх ефективності, виявлення упущень, надання консультації учителю для стимулювання його росту фахової майстерності.

Види відвідувань уроку

1. Ознайомлювальне (коли адміністратор не знає зовсім специфіки проведення уроків даним вчителем).
2. Тематичне (для вивчення системи уроків).
3. Контрольне (для встановлення атестаційних або інших експертних оцінок).

Узагальнююче (для оформлення досвіду, стимулювання, нагородження тощо)

Орієнтовна мета відвідування уроку

- відстежити позитивні та негативні тенденції у формуванні стилю педагогічної взаємодії у вчителя; виявити рівень методичних компетенцій учителя;
- визначити, в якій мірі та якими засобами учитель реалізує основні дидактичні принципи;
- простежити, яким чином вчитель досягає мети уроку; які найчастіше використовує форми і методи навчання;
- визначити, які компоненти уроку використовує вчитель для роботи над методичною проблемою;
- з'ясувати, як учитель застосовує системно-логічні зв'язки навчального матеріалу;
- з'ясувати причини зниження рівня навчальних досягнень учнів; прослідкувати ефективність роботи учнів у робочих зошитах;
- дати об'єктивну експертну оцінку умінням учителя структурувати урок та ефективно використовувати час на уроці;
- вивчити доцільність використання вчителем інновацій та їх вплив на результативність уроку;
- вивчити використання прийомів активізації пізнавальної діяльності (створення проблемних ситуацій, залучення до навчальної гри, евристичної бесіди, дискусії, диспуту тощо);
- провести дослідження формування ключових компетенцій учнів на уроці, дати експертну оцінку уроку та провести науково-методичне консультування для вчителів;
- дати оцінку організаційним, управлінським, комунікативним, експресивним, практичним діям учителя; визначити рівень володіння вчителем педагогічними техніками;
- визначити рівень диференціації навчання учнів, уміння вчителя вибудовувати індивідуальну траєкторію для окремих учнів; організація взаємонавчання і взаємодопомоги школярів;
- провести моніторинг врахування психолого-фізіологічних особливостей учнів на уроці;
- вивчити ефективність роботи вчителя над домашнім завданням (готовність учнів до виконання домашнього завдання; різнобічність консультування та інструктажу; рівень

складності завдання та його обсяг; диференційованість домашнього завдання (тривалість виконання, вибірковість, зміст, форма);

- з'ясувати, як здійснюється розвиток образного, абстрактного мислення з урахуванням особливостей протікання мисленнєвих процесів учнів;
- провести аналіз результативності уроку: досягнення мети уроку; виконання плану уроку;
- оволодіння учнями знаннями, нормами, цінностями; аналіз причин позитивних результатів; аналіз причин негативних результатів; профілактика негативу у подальшій роботі;
- перевірити наскільки якісного учитель використовує організаційні прийоми і засоби (переключення уваги з перерви на урок; прийоми і засоби втримання уваги окремих учнів (нестійкість, незосередженість, несконцентрованість тощо); врахування особливостей сприйняття (аналітичне, аналітико-синтетичне, емоційне); прийоми і засоби втримання уваги окремих учнів (нестійкість, незосередженість, несконцентрованість тощо);
- простежити, як з психологічної точки зору учитель здійснює керівництво відчуттям та сприйняттям учнів (розвиток відчуттів у конкретних формах діяльності; включення до роботи аналізаторів як умова утворення різноманітних зв'язків у корі великих півкуль мозку; розвиток спостережливості; врахування особливостей сприйняття (аналітичне, аналітико-синтетичне, емоційне);
- вивчити, як з психологічної точки зору здійснюється на уроці розвиток інтересів, почуттів, вольових рис характеру: емоційний фон уроку; опора на яскраві позитивні переживання; стимуляція прояву вищих почуттів (інтелектуальних, моральних, естетичних); опора на інтереси учнів, їх освітні запити; формування та розвиток вольових рис характеру (посидючості, наполегливості, відповідальності, витримки, організованості тощо);
- вивчити, як з психологічної точки зору вчитель сприяє розвитку пам'яті і мислення (використання прийомів і засобів запам'ятовування навчальної інформації та її відтворення (навчання виділення головного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, структурному (схематичному) оформленню навчальної інформації, використанню мнемотехніки, опорних схем тощо); навчання здійсненню розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, зіставлення, характеристика оцінювання тощо); розвиток образного, абстрактного мислення з урахуванням особливостей протікання мисленнєвих процесів учнів;
- провести лінійний аналіз організації етапу систематизації та узагальнення знань нового матеріалу етапу (виділення головного, суттєвого у навчальному матеріалі; виведення конкретного з загальних положень; встановлення причинно-наслідкових зв'язків; здійснення висновків; розв'язання завдань, вправ пізнавального характеру).

Мета відвідування системи уроків.

1. Відвідування всіх уроків, відведених на вивчення теми в даному класі, з метою знайомства з системою роботи вчителя, оцінки оптимальності обраної структури уроку, оптимальності поєднання методів і прийомів навчання.

2. Відвідування уроків вчителі протягом робочого дня в різних класах з метою вивчення відповідності методичних прийомів навчання віковим особливостям учнів.

3. Відвідування уроків різних вчителів протягом дня в одному класі з метою оцінки обсягу одержуваної учнями інформації протягом навчального дня, сумарного обсягу домашніх завдань, виконання учнями єдиних вимог, інтенсивності їхньої праці на різних уроках, стилю і порівняльної методики роботи.

4. Відвідування уроків протягом робочого тижня в одному класі з метою вивчення систематичної роботи кожного школяра, його самостійності, активності та ініціативи, якості виконання домашнього завдання.

5. Відвідування уроків у різних вчителів з метою вивчення окремих проблем навчально-виховного процесу (ефективність організації самостійної роботи, ступінь сформованості в учнів спеціальних і загальнонавчальних умінь і навичок, формування інтересу до предмета і т.д.).

Типи традиційних уроків:

- **Урок вивчення нового матеріалу:** традиційний, лекція, екскурсія, дослідницька робота, навчальний практикум, трудовий практикум;
- **Урок закріплення знань**, умінь та навичок: практикум, екскурсія, лабораторна робота, консультація;
- **Урок комплексного застосування знань:** практикум, конференція, круглий стіл.
- **Урок узагальнення та систематизації знань:** семінар, конференція, круглий стіл.
- **Урок тематичного оцінювання та корекції (урок контролю знань):** тематична, експертна контрольна робота, залік, колоквиум, захист дослідницьких проєктів.

Типи нетрадиційних уроків:

Уроки когнітивного типу: уроки-спостереження, уроки-експерименти, уроки дослідження об'єктів, пошуковий урок, лабораторно-практичний урок, урок постановки проблем і їх рішень, урок конструювання понять, урок конструювання теорій, урок-концепт, урок роботи з першоджерелами, інтегративний, мета предметний, між предметний, урок філософського спілкування.

Уроки креативного типу: урок складання і вирішення задач, урок-діалог, урок-парадокс, урок-фантазія, урок-винахідництва, урок (технічного, наукової, художньої, соціальної, культурної, педагогічної) творчості, урок моделювання, урок «зміни» історії, урок відкриттів, ділова гра, рольова гра, урок-подорож, урок-навпаки, урок у школі майбутнього, урок захисту творчих робіт, урок-олімпіада, урок творчого спілкування.

Уроки оргдіяльнісного типу: уроки цілепокладання, уроки нормотворчості, уроки розробки індивідуальних освітніх програм, уроки захисту індивідуальних освітніх програм, уроки з груповою роботою, урок-консультація, урок самооцінок, урок-залік, урок-рефлексія.

Уроки комунікативного типу: бінарний урок, урок рецензування, урок взаємоконтролю, урок-вернісаж, урок-вистава, урок-атракціон, урок-аукціон, урок-конференція, урок-змагання, урок-КВК, урок- «суд над явищем», урок-вистава, урок-панорама, творчий звіт.

Орієнтовна структура уроків

Традиційні уроки

Модель 1

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Актуалізація опорних знань учнів.
4. Мотивація навчальної діяльності.
5. Сприймання та усвідомлення навчального матеріалу.
6. Закріплення навчального матеріалу. Розвиток умінь та навичок.
7. Підсумок уроку.
8. Домашнє завдання.

Модель 2

1. Організація учнів.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Всебічна перевірка ступеня засвоєння змісту навчального матеріалу.
4. Підготовка учнів до активного й усвідомленого засвоєння навчального матеріалу.
5. Засвоєння нового матеріалу.
6. Перевірка розуміння і корекція засвоєння учнями нового матеріалу.
7. Підбиття підсумків уроку.
8. Інформація про домашнє завдання, інструктаж про його виконання.

Модель 3.

1. Увідно-мотиваційний етап.
2. Операційно-пізнавальний етап.
3. Корекційно-оцінювальний етап.
4. Резюме уроку.
5. Домашнє завдання.

Інтерактивний урок

1. Тема.
2. Мета.
3. Технології.
4. Мета технологій.
5. Мотивація (5% часу).
6. Оголошення, представлення теми та очікувальних результатів (5% часу).
7. Надання необхідної інформації. (10-15% часу).
8. Інтерактивні вправи (45-60% часу).
9. Підбиття підсумків та оцінювання результатів уроку.

Розвивальний урок

1. Створення ситуації успіху.
2. Створення ситуації розриву.
3. Постановка навчальної задачі.
4. Моделювання відкритого способу дій.
5. Розв'язування задач.
6. Підсумкова рефлексія.

Особисто зорієнтований урок

1. Організація уроку.
2. Мотивація учнів до уроку.
3. Оголошення мети і спільна постановка проблеми уроку.
4. Планування характеру спілкування та міжособистісних взаємодій.
5. Надання учням права вибору засобів фіксації матеріалу (конспект, схема, тези, таблиця, висновки, план).
6. Вибір учнями завдань та їх розв'язання.
7. рецензування відповідей товаришів.
8. Підтримка оригінальних ідей.
9. Організація обміну думками.
10. Контроль та оцінювання.
11. Підсумки уроку.
12. Домашнє завдання.

Урок-проект

1. Інформаційні аспекти проекту.
Вибір проблеми.
Змістові питання.
Навчальний предмет
Тривалість проекту.
2. Виконання проекту.
Вступне слово вчителя.
Оголошення, представлення теми, задуму, ідей проекту.
Окреслення очікуваних результатів.
Колективне планування етапів роботи (індивідуальної, групової, колективної).
Самостійна робота учнів.

Обговорення та презентація результатів.

3. Підведення підсумків.

Техніка проведення уроку:

- темп;
- ритм;
- жестикуляція, міміка, рух;
- емоційність та експресивність мовлення, паузи, акцентуацій, дисонанси;
- "сценічний" простір уроку;
- контактність взаємодії та спілкування;
- організованість учнів на уроці;
- управління пізнавальною діяльністю;
- завершеність кожного етапу уроку, дій педагога і учнів;
- наявність релаксаційних моментів.

Форми навчання: індивідуальні, парні, групові, колективні.

Методи навчання:

- Словесні, наочні, практичні.
- Пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові (евристичні), дослідницькі (*І.Я.Лернер, М.Н.Скаткін*).
- Методи стимулювання та мотивації учіння, методи організації і здійснення навчальних дій, методи контролю і самоконтролю (*Ю.К.Бабанський*).
- Комунікативні, пізнавальні, перетворюючі, систематизуючі, контрольні (*В.А.Онищук*).
- Когнітивні (метод вживання, методи смислового, образного, символічного бачення, метод порівняння, метод евристичного спостереження, метод фактів метод порівняння, метод помилок, метод прогнозування, метод конструювання теорії), креативні (метод придумування, метод «а якщо б...», метод образної картини, метод гіперболізації, метод аглютинації – поєднання протилежних речей, метод синектики – мозковий штурм, метод морфологічного ящика, або метод матриць, метод інверсії – метод перевернення, оргдіяльнісні (методи учнівського ціле покладання, методи створення освітніх програм учнів, метод нормотворчості, метод самоорганізації навчання, метод взаємо навчання, метод рецензій, методи контролю, методи рефлексії) (*А.В.Хуторський*).

Дидактичні прийоми:

- 1) *викладання*: повідомлення, розповідь, пояснення, інструктаж, постановка питання, показ зразка, завдання, перевірка і оцінка знань, постановка проблеми, висування гіпотези;
- 2) *навчання*: слухання, спостереження, читання, переказ, письмо, порівняння. Систематизація, пояснення, заучування, формулювання питань, виконання вправ, конструювання, розв'язання проблем.

Прийоми методів навчання

- 3) *інформаційно-рецептивного методу навчання*: пояснення готової інформації, пояснення поняття, пояснення правописних правил, повідомлення готової інформації, постановка інформаційних питань, інструктаж читання готової інформації, вправи.
- 4) *спонукально-репродуктивного методу навчання*: репродуктивне повідомлення, репродуктивна бесіда, репродуктивні вправи (розпізнавальні, диктанти як різновид розпізнавальних вправ, перетворювальні вправи, конструювання мовного матеріалу за зразком).
- 5) *методу проблемного викладу*: постановка проблемних питань, показ розв'язання проблеми, спонукування до аналізу мовних явищ і обґрунтування висновків.
- 6) *стимулюючо-пошукового методу*: евристична бесіда, постановка алгоритмічних програмових завдань.

Засоби навчання:

- матеріальні (приміщення, обладнання, меблі, комп'ютери тощо) та ідеальні (образні уявлення, знакові моделі, мисленнєві експерименти);
- штучні (прибори, картини, посібники) та натуральні (натуральні об'єкти, препарати, гербарії);
- динамічні та статичні;
- візуальні (діаграми, демонстраційні прибори) та аудіальні (магнітофони, радіо, аудіовізуальні (телебачення, відеофільми)
- паперові (посібники, картотеки), магнітооптичні (фільми), електронні (комп'ютерні програми, електронні посібники) лазерні (CDF-ROM, DVD).

Інноваційні форми оцінювання учнів: відкриті листи успішності, залікові книжки, листи тематичного контролю; громадський огляд знань; оцінка уроку учнями.

Правила проведення аналізу уроку.

1. Розпочинайте аналіз уроку у дружньому, доброзичливому тоні. Аналіз уроку повинен проводитись професійно, адміністратор повинен володіти відповідною лексикою та термінологією, яка відображає специфіку предмета.
2. Дайте можливість спершу слово вчителю для самоаналізу.
3. Аналіз уроку здійснює ряд функцій: контрольну (допоміжну), навчальну (основну) й виховну (надає допомогу вчителю у визначенні напрямку самоосвіти та самовиховання). У зв'язку з цим в аналізі уроку повинні бути чітко охарактеризовані: по-перше, науковість досліджуваного матеріалу, його відповідність програмі, якість отриманих в інституті знань (контрольна функція); по-друге, відзначені досягнення й недопрацювання в роботі вчителя, відповідність методів навчання передовому досвіду та рекомендаціям науки, дані конкретні рекомендації з підвищення педагогічної майстерності (навчальна функція); по-третє, оцінені ділові й етичні якості вчителя, його мова, культура спілкування і т. д. (виховна та розвивальна функція).
4. Не перебивайте без потреби вчителя. Під час його розповіді нотуйте окремі його висловлювання.
5. Розпочинайте аналіз з позитивних моментів. Якомога яскравіше підкреслюйте здобутки учителя.
6. Не прискіпуйтесь до дрібниць. Трактуйте відхилення як невеликі огріхи, які властиві вчителям, що проходять педагогічне становлення.
7. Обговорюйте ефективність уроку лише за певною схемою аналізу.
8. Оцінюйте урок лише з позиції поставленої мети відвідування.
9. Формуйте експертні висновки, оцінки в діловому стилі: лаконічно, без особливих негативно емоційних оцінок.
10. Прагніть побудувати аналіз уроку і діалогічному форматі. Перепитуйте вчителя в разі незрозумілих вам елементів уроку.
11. При аналізі уроку вчителя необхідно враховувати його індивідуальність, особливості, здібності, сильні сторони.
12. Не можна нав'язувати загальні, однакові рекомендації, прийоми, методи. Що годиться для одного, недоцільно для іншого.
13. Усякі рекомендації з поліпшення проведення уроків повинні обов'язково спиратись на досягнення вчителя, на його сильні сторони. Недоліки та слабкості треба пояснити таким чином, щоби було ясно, як треба працювати над собою.
14. При аналізі уроків важливо заохочувати їх творче проведення, спонукати вчителя до самостійної розробки структури та методики уроку, виходячи зі змісту матеріалу, дидактичних і виховних задач, рекомендацій науки та своїх власних можливостей.
15. Залучайте до аналізу кількох осіб. Можна не погодитися з думкою однієї людини, але не можна не погодитись, коли на ті чи інші недоліки вказують усі.
16. Не повчайте, не влаштовуйте полеміки, навіть, якщо вчитель не згодний з вашими оцінками та зауваженням.

17. Пам'ятайте, що згідно з 55 статтею Закону України «Про освіту «кожен педагогічний працівник має право на вільний вибір форм, методів, засобів навчання та виявлення педагогічної ініціативи».
18. Запитайте або запропонуйте вчителю консультацію з окремих методичних проблем структурування уроків.
19. Запросіть учителя до себе на урок або порекомендуйте уроки інших учителів.

Аналіз

Структурний (поетапний) аналіз - це виявлення та оцінка домінуючих структур (елементів) уроку, їх доцільності, що забезпечує розвиток пізнавальних здібностей учнів.

Комбінований аналіз – це оцінка (одночасна) основної дидактичної мети уроку та структурних елементів.

Дидактичний аналіз - це аналіз основних дидактичних категорії (реалізація принципів дидактики, відбір методів, прийомів і засобів навчання та навчання школярів, дидактична обробка навчального матеріалу уроку, педагогічне керівництво самостійною пізнавальною діяльністю тощо).

Психологічний аналіз – вивчення головним чином психологічного клімату на уроці, відносин між учителем і учнями, відносин між учнями, питань педагогічного такту вчителя, характер взаємодій учителя з учнями, наявність інтересу в учнів, емоційного настрою школярів.

Виховний аналіз проводиться з метою вивчення виховного впливу на учнів.

Комплексний аналіз - це одночасний аналіз дидактичних, психологічних та інших основ уроку (найчастіше системи уроків).

Структурно-часовий аналіз уроку – вивчення та оцінка доцільності розподілу часу на уроці з метою оптимізації навчально-виховної діяльності.

Класифікація аналізів (М. І. Махмутов)

Повний аналіз уроку проводиться з метою контролю за якістю організації навчально-виховного процесу і для вивчення стилю діяльності вчителя, досвіду його роботи. Найбільш складний тип, оскільки містить у аналіз всіх аспектів уроку — змістовного, дидактичного, психологічного і т. д. Саме він дає найповнішу картину уроку як явища дійсності.

Комплексний аналіз припускає всебічний розгляд у єдності й взаємозв'язку цілей, змісту, форм і методів організації уроку. Застосовується найчастіше при аналізі декількох уроків з однієї теми, а також у навчальних цілях.

Короткий аналіз уроку проводиться з метою оцінки науковості уроку. Він відображає тільки основні дидактичні категорії: чи досягнуті основні цілі уроку, чи вирішені пізнавальні завдання, чи виконаний план уроку.

Аспектний аналіз припускає аналіз виховної сторони уроку або тільки психологічної, або тільки організаційної. Такий аналіз проводиться при необхідності виявлення недоліків або встановлення ефективності певних прийомів діяльності вчителя.

План експертного самоаналізу уроку

№ з/п	Зміст запитання для інтерв'ю	Короткі відповіді учителя
А.	Яким був замисел уроку, план проведення і чому?	
1.	Які були мотиви вибору саме такого типу уроку?	
	1.2. Яке місце даного уроку в темі, розділі, курсі в системі уроків?	
	1.3. Як він пов'язаний з попередніми уроками, на що він спирається?	
	1.4. Як урок працює на наступні уроки, теми, розділи (в тому числі, інші предмети)?	
	1.5. Як були враховані при підготовці до уроку програмні	

	вимоги, освітні стандарти, стратегія розвитку даної школи?	
	1.6. В чому унікальність, специфіка цього уроку, його особливе призначення?	
	1.7. Як (і чому) була вибрана запропонована форма заняття і тип уроку?	
2.	Які особливості учнів, класу були враховані при підготовці уроку і чому саме такі особливості?	
3.	Які головні задачі вирішувались на уроці і чому?	
4.	Чим обумовлений вибір структури і темпу уроку?	
5.	Які умови: соціально-психологічні, навчально-матеріальні, гігієнічні, естетичні, темпоритмічні – були створені для проведення уроку і чому?	
Б.	Чи були зміни, відхилення, вдосконалення у порівнянні з даним планом в ході уроку, якщо так, то які, до чого вони привели?	
В.	Чи вдалось: - Вирішити на необхідному рівні поставлені задачі уроку та отримати відповідні результати? - Уникнути перевантаження учнів? - Зберегти і розвинути продуктивність, мотивацію, настрій, самопочуття учнів?	
Д.	Які резерви не були використані? Які моменти, на вашу думку, слід було провести інакше? Ваші висновки?	

Структура орієнтовних висновків про ефективність та результативність уроків:

- Загальне враження від уроку: емоційно-позитивний тон, темп, ритм, концентрація уваги учнів, сприйняття учнів учителя, пізнавальна активність,
- рівень науковості навчальної інформації, доступність сприйняття учнями;
- логічність та довершеність структури уроку;
- відображення через зміст навчального матеріалу основних ідей теми;
- виділення опорних, нових знань, способів діяльності;
- відповідність змісту цілям, завданням, рівнем підготовки учнів;
- сформовані нові предметні, навчальні, соціокультурні компетенції учнів,
- реалізація освітньої, розвивальної виховної мети;
- педагогічна майстерність учителя: уміння моделювати традиційні та неординарні проекти уроку, планувати, управляти класом, хронометрувати час, вносити непередбачувані корективи в урок, емоційно та психологічно підтримувати учня,;
- окремі штрихи уроку, які потребують корекції;
- консультації та рекомендації.

Критерії методичної компетентності вчителя

1. Знання методики викладання предмета. Знання педагогічних технік, освітніх інновацій.
2. Організаторський талант учителя: уміння вчасно та оперативно розпочати та завершити урок.
3. Практичне володіння активними методами, формами та прийомами навчання. Уміння переключати учнів з однієї форми на іншу, зберігаючи довільну увагу.
4. Уміння обґрунтовано вибирати педагогічну технологію й оцінювати її ефективність.
5. Уміння розв'язувати складні педагогічні задачі та брати на себе відповідальність за їх вирішення.
6. Уміння обґрунтувати науково-доказовий вибір дій у конкретній педагогічній ситуації.
7. Уміння доцільно використовувати наочність та дидактичний матеріал.
8. Використання валеологічних технологій, дотримання правил охорони праці й техніки безпеки в ході уроку.

9. Володіння прийомами діагностики, аналізу, планування діяльності, прогнозування результату.
10. Володіння сучасними методами контролю та оцінювання навчальної діяльності (діагностика, моніторинг, експертиза); визначення рівня різноманітних компетентностей учнів відповідно до затверджених критеріїв.
11. Використання дослідницьких методів у навчанні.
12. Практичне володіння методами дистанційного навчання.
13. Використання ІКТ на уроках.

Ключові компетенції учнів загальноосвітньої школи (за А.В.Хуторським)

Компетенція – коло питань, в яких людина добре усвідомлена, володіє певними знаннями та досвідом.

➤ Ціннісно-сміслові:

- формулювати свої ціннісні орієнтири по відношенню до навчальних предметів та сферах діяльності;
- володіти способами самовизначення в ситуаціях вибору на основі власних позицій; уміти приймати рішення, брати на себе відповідальність за наслідки, здійснювати дії та вчинки на основі вибраних цільових установок;
- здійснювати власну індивідуальну освітню траєкторію з урахуванням загальних норм та вимог.

➤ Навчально-пізнавальні компетенції:

- ставити ціль і організовувати її досягнення, уміти пояснити ціль;
- організовувати планування, аналіз, рефлексію, самооцінку своєї пізнавальної діяльності;
- Задавати питання до явищ, які спостерігаються, відшукувати причини явищ чи незрозуміння по відношенню до вивченої проблеми;
- Ставити пізнавальні задачі та висувати гіпотези; вибирати умови проведення спостережень, володіти вимірними навичками, працювати з інструкціями; використовувати елементи ймовірних та статистичних методів пізнання; описувати результати, формулювати висновки;
- Виступати усно та письмово про результати свого дослідження з використанням комп'ютерних засобів і технологій (текстові та графічні редактори, презентації)
- Мати досвід освоєння наукової картини світу.

➤ Соціокультурні компетенції:

- володіти знаннями і досвідом виконання типових соціальних ролей: сім'янина, громадянина, працівника, власника, споживача, покупця; уміти діяти в щоденних ситуаціях сімейно-побутової сфери;
- визначати своє місце і роль в навколишньому світі, в сім'ї, в колективі, в державі; володіти культурними нормами і традиціями, прожитими у власній діяльності; володіти ефективними способами організації вільного часу;
- Мати уявлення про різні системи соціальних норм і цінностей в Україні; мати усвідомлений досвід життя в багатонаціональному, багатокультурному, багатоконфесійному суспільстві;
- Діяти в сфері трудових стосунків відповідно до власної і суспільної вигоди, володіти етикою трудових і громадянських взаємовідношень;
- Володіти елементами художньо-творчих компетенцій читача, слухача, виконавця, глядача, юного художника, письменника, ремісника тощо.

➤ Комунікативні компетенції:

- уміти представляти себе усно і письмово, написати анкету, заяву, резюме, письмо, поздоровлення;

- уміти представляти свій клас, школу, країну в ситуаціях між культурного спілкування, в режимі діалогу культур, використовувати для цього знання іноземної мови;
- володіти способами взаємодії з навколишніми та віддаленими людьми та подіями; виступати з усним повідомленням; уміти задавати питання; коректно вести навчальний діалог;
- Володіти різними видами мовленнєвої діяльності (монолог, діалог, читання, письмо) лінгвістичними та мовними компетенціями;
- Володіти способами спільної діяльності в групі, прийомами дій в ситуаціях спілкування; уміння шукати та знаходити компроміси;
- Мати позитивні навички в полі культурному, полі етнічному, та багатоконфесійному суспільстві, яке ґрунтується на знаннях історичних коренів та традицій національних спільностей та соціальних груп.

➤ Інформаційні компетенції:

- володіти навичками роботи з різними джерелами інформації: книгами, посібниками, довідниками, атласами, картами, визначниками, енциклопедіями, словниками, CD-ROM, Інтернетом;
- самостійно шукати, , систематизувати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію для вирішення навчальних задач, організовувати, перетворювати, зберігати і передавати її;
- орієнтуватись в інформаційних потоках, уміти виділяти в ній головне та необхідне; уміти усвідомлено сприймати інформацію;
- Володіти навичками використання інформаційних засобів: комп'ютер, телевізор, магнітофон, телефон, мобільний телефон, пейджер, факс, принтер, модем.

➤ Природноповідні та здоров'яоберегаючі компетенції:

- мати досвід орієнтації і природо відповідній екологічній діяльності в природному середовищі;
- знати й застосовувати правила поведінки в екстремальних ситуаціях: під дощем, градом, при сильному вітрі, під час грози, повені, пожежі, при зустрічі з небезпечними тваринами, комахами;
- мати позитивний ставлення до свого здоров'я; володіти способами фізичного самовдосконалення, емоційної саморегуляції, само підтримки та самоконтролю;
- Знати й застосовувати правила особистої гігієни, уміти турбуватись про власне здоров'я, особисту безпеку; володіти способами надавати першу медичну допомогу;
- Володіти навичками психологічної грамотності, статевої культури і поведінки;
- Мати різноманітний руховий досвід і уміти використовувати його в масових формах змагальної діяльності, в організації активного відпочинку і дозвілля;
- Уміти підбирати індивідуальні засоби і методи для розвитку своїх фізичних якостей.

Література

1. Волканова В. Типологічний словник уроків. Тезаурус // Директор школи. – 2011. – №4 (32). – С.49-77.
2. Глазунов М. Алгоритм аналізу уроку //Завуч. – 2006. – № 26 (284). – с. 8-11.
3. Гречушкіна Г.: Урок: інтеграційний зміст та рефлексія змісту //Школа. – 2011. – №2 (62). – С.57-59.
4. Данник Г. Діагностична карта ефективності уроків// Завуч. – 2005. – № 33 (255). – с. 4-11.
5. Деменко О. І., Амфілова Л. П. Урок у сучасному вимірі // Управління школою. – 200. – № 22-24 (142-144). – с. 38-50.
6. Дроб'язко П. Спостереження та аналіз уроків заступником директора школи з навчально-виховної роботи (методичні рекомендації) // Освіта і Управління . – 2002. – № 3 / т. 5.– с. 99-107.

7. Книга вчителя початкової школи: Довідниково-методичне видання / [Упор. Г.Ф.Древаль, А.М.Заїка]. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 432с.
8. Конаржевський Ю.А. Аналіз уроку / Конаржевський Ю.А. – Х : Ранок, 2008. – 336с.
9. Коростельов В. Аналіз уроку як один із методів контролю за якістю роботи вчителя //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2008. – № 6. – с. 74-81.
10. Кужелева Л. Структурний аналіз уроку. Психологічний аналіз уроку. // Підручник для директора. – 2008. – січень. – с. 63-69.
11. Куксенко Н. Аспектний аналіз уроку як один з методів вивчення системи роботи вчителя // Завуч. – 2010. – №30 (4320). – С.9-211.
12. Лаврук В. Аналіз уроку //Директор школи. – 2007. – № 17 (499). – с. 14-17.
13. Лист МОН № 1/9-353 від 22.05.09 року № 1/9-353 від 22 травня 2009 року Про Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах предметів інваріантної складової навчального плану у 2009/2010 навчальному році // режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4211/
14. Невінчана Н. Карти-схеми аналізу уроку // Завуч. – 2006. – № 5 (263). – с. 3-8.
15. Островерхова Н. Санітарно-гігієнічний аспект уроку та його аналіз //Освіта і Управління. – 2002. – № 4. – /т. 5. – с 28-41.
16. Пономарева Е. Администратор пришел на урок: принципы и модели педагогического анализа // Директор школы. Україна. – 2003. – № 3. – с. 44-52.
17. Побірченко Н., Онаць О. Методика і технології педагогічного аналізу уроку // Директор школи. – 2004. – № 24 (312). – с. 9-12.
18. Практикум по дидактике и методике обучения /А.В.Хуторской. – СПб: Питер, 2004. – 541с.
19. Професійний аналіз уроку // Завуч. – 2010. – №8 (410). – С.8-11.
20. Федорець М., Глєбова Л. Сучасний урок: проектуванн, реалізація, аналіз // Директор школ. – 2011. – №4 (52). – С.10-20.